

УДК 130. 3

Олександр Миколайович КОРНІЄНКО,

доцент кафедри філософії Сумського національного аграрного університету, кандидат філософських наук, доцент

МОВНА КАРТИНА СВІТУ У ФОРМУВАННІ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Поняття «мовна картина світу» бере початок, з одного боку, від ідей видатного німецького філософа мови Вільгельма фон Гумбольдта, з іншого боку, – від так званої гіпотези лінгвістичної відносності Сепіра – Уорфа. Ми звертаємося до гумбольдіанської мовної теорії як однієї з найпродуктивніших у філософському описі мови. За Гумбольдтом, мовна картина світу є способом національної репрезентації образу об'єктивної дійсності в мовній свідомості будь-якого народу. Гумбольдт, спираючись на ключовий принцип філософії І. Канта і в цілому німецької класичної філософії про активність суб'єкту, формулює дуже важливу з методологічної точки зору ідею у підході до вивчення мови. Ця ідея полягає в тому, що мова є не пасивним органом, який служить для матеріалізації думки, а є активним початком стосовно розумової діяльності того чи іншого народу, а отже, і стосовно до його бачення світу, тобто «мова не є продуктом діяльності (Ergon), а діяльність (Energeia)» (2, 70).

Ця картина формується різними сферами життя і умовами життєдіяльності людей. Відмінності ландшафту, рослинного і тваринного світу сприяли тому, що в коло життєвих інтересів певного народу були включені об'єкти дійсності, які мало важили для іншого, або й зовсім були йому невідомі. Будь-який елемент дійсності, освоєний у процесі людської діяльності, стаючи елементом певної культури, набуває значення для окремої соціальної спільноти, а також окремої особи – члена цієї спільноти. Ці відмінності знаходять відображення у мові. Адже картина світу являє собою систему символів, вписаних у контекст тієї природньо-історичної стихії, у лоні якої вони народились як «звуковий ряд», якщо скористатися визначенням Г. Гачева. Ось як він, працюючи над доказом органічного зв'язку мови як феномену культури з природньо-географічним простором землі, бачить цей зв'язок: «Що є, власне сенс? Це зв'язок з ним. З чим же зв'язок у звуків мови? А з національною природою, що утворює простір природної акустики, яка в горах інша, чим у лісах або в степу. ... чи так вже алогічно допустити, що і звуки, які утворюють плоть – тіло мови, в резонансі знаходяться зі складом національної природи? (1, 353-354). Таким чином, тут розширюються рамки етнічної функції мови – це вже не просто засіб комунікації, в якості якого може виступити будь-яка штучна мова, а

щось більше, яке ув'язує етнічний побут з природньо-історичним буттям етносу.

Кожен народ-носій певної мови має свою мовну картину світу – вироблені віками, у процесі практичного освоєння дійсності, уявлення людини про світ, її досвід, фіксовані на відміну від теоретичного знання не в яких-небудь систематично викладених і впорядкованих джерел, а безпосередньо в живій мові етносу, у вигляді усталених словесних форм, ідіом, зворотів, образів фольклору, символів тощо. Мовні картини світу різних народів відрізняються через відмінності в ієрархії цінностей, які в них зафіксовані.

Засвоєння лексики відбувається асоціативно-ситуативним чином. Кожен предмет дійсності для дитини отримує назву (номінативна функція мови). Але мовна картина світу не є застиглою номенклатурою. Зв'язок слів з нелінгвістичною реальністю відбувається як за рахунок співвідношення деяких мовних одиниць з об'єктами реальної дійсності, так і завдяки зв'язкам слів всередині мови як цілісної системи. Діти в процесі оволодіння мовою засвоюють не лише назви предметів, дій, а й їх етнічно-соціальне значення. Це відбувається завдяки накладенню мовної картини світу певного народу на дійсність і асоціювання смислових одиниць із зовнішніми об'єктами. Розкриваючи перед дитиною світ свого народу, дорослі методами табування та популяризації і заохочення певних дій, вчинків розвивають у дитині те чи інше ставлення до об'єктів реального світу. Знайомство дитини з лексичним матеріалом відбувається як засвоєння ціннісно-світоглядних координат. На цьому етапі інтерпретація світу відбувається алогічно за типом міфічно-образного способу мислення, з застосуванням бінарних позицій типу «вірно-невірно», «добре-погано» і т. ін. Пізніше людина засвоює і понятійно-логічний спосіб. Ті особливості, які обумовили ту чи іншу ієрархію цінностей у мовній картині світу певного народу, трансформувались у ній у ті чи інші зв'язки між словами, у певне ціннісне забарвлення понять живої, буденної мови. Засвоєння їх людиною сприяє, поряд з іншими невербальними формами, такими, як обряд, ритуал тощо, утворенню того специфічного стереотипу поведінки, яким і характеризується представник певного етносу. У повсякденній діяльності у людей визріває практичне знання того, які явища корисні, а які шкідливі навіть небезпечні, що фіксується у мовній картині світу. Це є результатом багаточисельних елементарних індукцій, що здійснювалися протягом багатовікової історії етносу.

Отже, мова є засобом ідентифікації для тих, хто володіє нею, а значить, і системою символів, значень, цінностей, навколо яких консолідується людська спільнота, з чітко вираженими, неповторними ознаками, що властиві тільки їй. Мова виступає не просто як засіб для взаєморозуміння, але як особливий світ між людиною і предметами, між суб'єктом і об'єктом. Через мову відбувається засвоєння кожною

людиною культури свого народу і естафета духовних цінностей від покоління до покоління. Пізнаючи мову свого народу, людина прилучається до джерел неповторної духовності нації, з часом стає її носієм і навіть творцем.

Список бібліографічних посилань:

1. Гачев Г. Национальные образы мира. – М.: Сов. писатель, 1988. С. 446.
2. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольдт. – Пер. с нем. Г. В. Рамишвили. – М.: Прогресс, 1984. С. 400.

UDC 372. 881. 111. 1

Yuliia SAMOILOVA,

senior lecturer at the Department of Humanities Sumy branch of Kharkiv National University of Internal Affairs

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9578-0350>

Inna SAZONOVA,

Master student of degree program «German as a Foreign and Second Language» University of Vienna

THE ROLE OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE IN PROFESSIONAL TRAINING OF LAW-ENFORCEMENT OFFICERS

Unfortunately, so far we encounter the undervaluation of role of foreign language communicative competence of law-enforcement officers, although today knowledge of the English language is an essential component in training specialists of any sphere. The English language is a means of business and professional communication at the international level.

Law-enforcement officers often apply speech as a source of information in their professional activity, that's why we can consider language and speech as main instruments of professional activity of police officers on which a system of complex relationships and interaction with people is based. In order to be correctly understood law-enforcement officer should speak that language which his interlocutor can understand. Due to legal society development and an increasing number of appeals to police from citizens of other countries, there are high requirements not only to legal knowledge, but also to communicative skills of police officers.

So, intercultural communicative competence is an important component in professional activity of law-enforcement officer. Police officers should take into account that foreign citizens being in our country address to police officers as representatives of bodies of state power, don't speak Ukrainian that can make more difficult the right understanding by them, can disturb public order due to insufficient awareness about rules of behavior in public places,